

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 10
2024

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 10

Рівне, 2024

Студентський дайджест : збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти.
Випуск 10. Рівне : РДГУ, 2024. 110 с.

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, в.о.ректора, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Виконавчий редактор:

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної колегії:

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, професор кафедри загальної психології, психодіагностики та психотерапії, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Юрчук Олена Сергіївна - здобувач ступеня PhD кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету за спеціальністю 053 «Психологія»..

*Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ
(протокол №12 від 5 грудня 2024 р.)*

4. Шаран Ю. В. Психофізіологічні детермінанти стресостійкості особистості. Актуальні проблеми психології. Том V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С.Д. Максименка. К.: ДП «Інформаційно аналітичне агенство», 2007. №7. С. 143–148.

5. Щорічник Стокгольмського міжнародного інституту дослідження миру (СППІ) 2022 «Озброєння, роззброєння та міжнародна безпека» Київ, 2023 URL : <https://surl.li/lkdtnb>. Ярош Н. С. Саногенне мислення як чинник стрес-долаючої поведінки особистості : дис. канд. псих. наук : 19.00.01. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Київ, 2018. 235 с.

7. Hobfoll S. E. Conservation of resource caravans and engaged settings. Journal of Occupational and Organizational Psychology. 2011. №84. P. 116-122.

8. Selye, H. (1987). Stress without distress. In L. Levi (Ed.), Society, stress, and disease, Vol. 5. Old age (pp. 257–262). Oxford University Press.

УДК 316.648

ПСИХОЛОГІЯ РОБОТИ З СІМ'ЯМИ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

Карпова Жанна, здобувач ОС «магістр»,
спеціальності 053 «Психологія», 2 курс РДГУ

Науковий керівник: Ставицька О.Г., кандидат психологічних наук, доцент

Постановка проблеми. Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій підтвердив, що багато вчених присвятили увагу загальним проблемам допомоги сім'ям, які опинились у складних життєвих обставинах. Деякі імена науковців, які внесли вагому цінність у цю галузь досліджень, включають А. Капську, І. Пінчука, І. Трубавіну та С. Харченка. Окремі аспекти, пов'язані з оцінкою потреб дітей і їхніх сімей, досліджено в роботах І. Зверевої, З. Кияниці та Ж. Петрочко.

Технології індивідуального супроводу сімей у складних життєвих обставинах представлені в наукових працях О. Безпалько, В. Кузьмінського та С. Лукашова. Професійні компетенції фахівців соціальної роботи розглядаються у роботах І. Козубовської, Г. Лактіонової та Є. Холостової. Ці наукові дослідження та публікації важливі для розуміння проблем, пов'язаних зі сім'ями в складних ситуаціях та розвитку ефективних підходів до їхньої підтримки. Сім'я в складних життєвих обставинах – це сім'я, яка через різні об'єктивні або суб'єктивні причини втратила можливості для належного виховання дитини, створюючи негативні умови для її розвитку.

Ефективне виховання, зокрема сімейне, повинно бути спрямоване на внутрішню усвідомленість норм, правил і цінностей дитини. Це означає, що дитина має бути визнана суб'єктом виховання і самопоширення цих цінностей. Важливо враховувати індивідуальні особливості дитини і її морально-етичні потреби, передавати інформацію про цінності, на які слід орієнтуватися, спрямовувати розвиток певних якостей і відносин, а також стимулювати відповідну поведінку. Проте, існують певні недоліки у розв'язанні цієї проблеми, на які варто звернути увагу. Замало уваги приділяється важливому аспекту вибору методів активного навчання, що використовуються для навчання батьків, які виховують своїх дітей. Тренувальні та ігрові методи можуть бути ефективними в цьому процесі. Індивідуальна робота з сім'ями в складних життєвих обставинах часто акцентується на подоланні зовнішніх проявів неблагополуччя, таких як надання гуманітарної допомоги або допомога в оформленні документів, замість розгляду причин, що призвели до цього неблагополуччя.

Проблеми, пов'язані з психологічним мікрокліматом і внутрішніми сімейними стосунками, можна віднести до психолого-педагогічних чинників, що впливають на функціонування сім'ї. Ці проблеми включають в себе відсутність позитивного сімейного досвіду серед членів родини, конфлікти між різними поколіннями сім'ї, відсутність

розуміння та навичок задоволення потреб дитини, нестійкий емоційний стан, труднощі у спілкуванні з іншими, включаючи фахівців. До цих факторів також можна віднести відсутність інтересу дітей до навчання і невдоволення їх освітніми потребами, включаючи відсутність доступу до додаткових освітніх послуг.

Біологічні фактори ризику потрапляння в складні життєві обставини зазвичай пов'язані із станом здоров'я та включають спадкові чинники, спосіб життя батьків, можливість різних форм залежностей, стан здоров'я, порушення емоційного розвитку, а також фізичні чи психічні захворювання [1].

У науковій літературі існує визначення сімей в складних життєвих обставинах, які характеризуються втратою виховних можливостей через об'єктивні або суб'єктивні причини, що створює негативні умови для дитячого виховання та підтримки. Таким чином, визначають благополуччя або неблагополуччя сім'ї на основі її впливу на дитину, стосунків з нею та здійснення виховних функцій. Важливо враховувати, що сім'я в складних життєвих обставинах не обов'язково є асоціальною сім'єю, оскільки батьки можуть бути соціалізованими за інших обставин. Навіть в сім'ях з високим соціальним статусом, культурним та освітнім рівнем можуть виникати проблеми в здійсненні виховної функції, що може спричинити психічний стрес, асоційовану поведінку та інші проблеми. З іншого боку, бідність в сім'ях не обов'язково веде до складних життєвих обставин, якщо при обмежених матеріальних ресурсах задовольняються потреби дітей [2]. Ознаки неблагополуччя в сім'ї можуть бути менш очевидними і складніше визначеними, оскільки вони не завжди проявляються через зовнішні фактори:

1. Відсутність єдиних вимог до дитини. У деяких сім'ях батьки можуть бути не послідовними встановленням правил та вимог до дітей. Це може призвести до відчуття дитиною відсутності меж та обмежень, що може впливати на її розвиток та поведінку.

2. Надмірна любов до дитини (ліберальний стиль виховання). Іноді батьки можуть демонструвати надмірну залежність від своєї дитини, дозволяючи їй занадто багато свободи або не ставлячи до неї жодних вимог. Це також може призвести до проблем у формуванні адекватних навичок та відносин дитини з оточуючим світом.

3. Пріоритет матеріального благополуччя над духовним. В деяких випадках батьки можуть надмірно підкреслювати матеріальний бік життя, намагаючись забезпечити дитину, але при цьому забувають про її духовний та емоційний розвиток.

4. Бездуховність. В деяких сім'ях відсутні духовні цінності та релігійні переконання. Це може призвести до відсутності морального компасу та недостатнього навчання дитини моральним цінностям.

5. Відсутність корисних соціальних зв'язків. Якщо сім'я не має корисних соціальних контактів, то це може позначитися на підтримці та допомозі, яку вони можуть отримувати у важкі моменти.

6. Інертність і стереотипи. Сім'ї в складних обставинах можуть виявляти схильність до сталих звичок і стереотипів у вирішенні життєвих ситуацій. Це може заважати адаптації до змін та вирішенню проблем.

7. Невміння висловити власні думки і нечітка комунікація. В неблагополучних сім'ях може бути важко висловлювати власні думки та почуття. Непрозора комунікація може призвести до нерозуміння та конфліктів в сім'ї [3].

Ці приховані ознаки можуть впливати на розвиток дитини і вимагати уваги відповідних служб для поліпшення ситуації в сім'ї.

Державні стандарти надання психологічних послуг центрами соціальних служб в роботі з сім'ями, які опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових подій, вкладають акцент на важливість психологічної підтримки та інтервенцій для цих сімей. Вони встановлюють стандарти якості та методологію проведення роботи з такими сім'ями, сприяючи розвитку їхніх внутрішніх ресурсів та здатностей до подолання складнощів. Психологічні аспекти сімейних відносин в умовах кризи є важливими та складними. Кризові ситуації можуть спричинити напругу та негативний вплив на сімейні відносини, але водночас вони надають можливість для розвитку та змін. Важливо звертати увагу на

психологічні аспекти кризових ситуацій в сім'ях та надавати підтримку в розв'язанні конфліктів та подоланні труднощів.

Психологічні підходи до роботи з сім'ями в складних ситуаціях є різноманітними та спеціалізованими, призначеними для розв'язання конкретних проблем і задач. Вони включають у себе системний підхід, сімейну терапію, когнітивно-поведінкову терапію, арт-терапію, групову роботу та інші методи.

Висновки. Використання психологічних підходів дозволяє підтримувати та поліпшувати сімейні відносини, сприяє розв'язанню конфліктів, підвищенню рівня розуміння та спілкування в сім'ї. Вибір підходу повинен залежати від конкретної ситуації та потреб сім'ї, і важливо мати кваліфікованих фахівців для проведення таких інтервенцій.

Список використаних джерел

1. Капська А.Й., Пеша І.В., Міхєєва О.Ю., Соляник М.Г. Технології соціально-педагогічної роботи з сім'ями: навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. 328 с.
2. Колобова Я.В., Комарова М.Н., Лоріашвілі Л.С., Пеша І.В. Практики надання соціальних послуг сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах: науково-методичний збірник / за ред. Н.М. Комарової. Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2016. 112 с.
3. Кучер Г.М. Інновації соціальної роботи із сім'ями, що опинилися в складних життєвих обставинах. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2018. № 2 (82). С. 207–212.

УДК 159.92-053.6

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Катеринчук Дарія, здобувач ОС «бакалавр»

спеціальність 053 Психологія, 4 курс, РДГУ

Науковий керівник: Кулакова Л.М., кандидат психологічних наук, доцент

Постанова проблеми. У наш час питання про розвиток емоційного інтелекту рахується новим але водночас важливим, особливо для молоді. Підлітковий вік - це період активних змін, коли формуються основні психологічні та емоційні якості особистості. Однією з ключових характеристик, яка впливає на соціальну адаптацію та психологічне благополуччя підлітків, є емоційний інтелект (EI/EQ). Вміння розпізнавати, розуміти та регулювати власні емоції, а також співпереживати і взаємодіяти з емоціями інших, стає вирішальним для успішної інтеграції в соціум. Вивчення психологічних особливостей розвитку емоційного інтелекту у підлітковому віці є важливим, адже в цей період формуються ключові соціально-психологічні навички, які визначають міжособистісні стосунки, впевненість у собі та здатність до саморегуляції. Проте питання впливу різних факторів на розвиток EI у підлітків ще недостатньо досліджено, що вимагає подальших наукових розробок, зокрема щодо взаємозв'язку емоційних та когнітивних змін, які відбуваються в цей період [4]. Зважаючи на це, дослідження психологічних особливостей емоційного інтелекту у підлітків є актуальним для розробки ефективних підходів до підтримки їхнього розвитку, що сприятиме зниженню соціальної напруги та підвищенню психологічного комфорту підлітків у складний період становлення особистості.

Мета дослідження - здійснення теоретичного аналізу психологічних особливостей розвитку емоційного інтелекту у підлітковому віці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підлітковий вік є критичним етапом у розвитку особистості та періодом значних фізичних, психологічних і соціальних змін. Це період характеризується активним формуванням розвитку когнітивних функцій, самооцінки,

ЗМІСТ

Частина 1. ТЕОРЕТИКО-ЕМПІРИЧНИЙ КОНТЕНТ МОЛОДІЖНИХ ПОШУКІВ	
Аладько Тетяна Психологічні чинники професійного вигорання медичних працівників під час війни	3
Бондар Альона Психологічні особливості переходу військовослужбовців від умов бойових дій до цивільного життя	6
Бондар Альона Особливості надання психологічної допомоги демобілізованим військовослужбовцям	8
Боярчук Мар'яна Прагнення до краси та привабливості у контексті психологічного супроводу	10
Василюк Марія Особливості емоційного розвитку дошкільників в умовах війни	12
Верстляр Ярослава Психологічні особливості управлінської діяльності менеджера	15
Горшковська Лілія Проблема об'єктивності в оцінці претендентів на посаду у процесі кадрового відбору	18
Гуцуляк Ангеліна Особливості сприймання казок дітьми старшого шкільного віку	19
Данильченко Олександр Психологічні особливості впливу інтернет-технологій на студентську молодь	23
Дем'янюк Любов Психологічні особливості стресостійкості особистості у період військового стану	26
Карпова Жанна Психологія роботи з сім'ями в складних життєвих обставинах	28
Катеринчук Дарія Теоретичні аспекти проблеми розвитку емоційного інтелекту в підлітковому віці	30
Ковальчук Олена Психологічні чинники депресії у підлітковому віці	32
Косяк Тетяна Ігрові технології в регуляції емоційних станів дітей ігрові технології в регуляції емоційних станів дітей в умовах воєнного часу	35
Кравцова Світлана Психологічна корекція тривожно-депресивних станів дорослих середнього віку засобами емоційно-образної терапії	38
Кравчук Ірина Психологічні детермінанти агресії: ретроспективний аналіз	40
Любчик Олександра Роль державних та громадських ініціатив у підтримці ментального здоров'я ВПО після окупації	44
Луцак Ольга Роль ігрової діяльності в розвитку дітей молодшого дошкільного віку	47
Малафей Вікторія Когнітивно-поведінкова терапія як ефективний метод роботи з кризовими станами клієнтів	50
Малютіна Олександра Формування соціальної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами казки	52
Мельник Людмила Роль психологічної підтримки у коригуванні впливу чинників,	54

що впливають на професійне самовизначення осіб юнацького віку	
Мельничук Оксана, Піонтковська Діана Психологічні особливості впливу інтернет-технологій на студентську молодь	56
Оздемір Оксана Емоційний інтелект як складова професійного становлення студентів-філологів	59
Омелич Григорій Формування фінансової грамотності дітей дошкільного віку: педагогічні можливості дидактичної гри	62
Пантелеймонова Наталія, Широких Анастасія Особливості симптомів ПТСР та специфіка його діагностики у військовослужбовців	65
Пермінова Наталія Психологічні чинники управління персоналом в умовах воєнного стану	68
Помаранський Валентин Дослідження психологічної готовності до бойових дій у добровольців сил територіальної оборони Збройних сил України	71
Рабош Наталія Особливості педагогічних конфліктів : шляхи вирішення	74
Рожко Олена Розвиток літературних здібностей у підлітковому та юнацькому віці	77
Сабат Єлизавета Вплив соціальних мереж на комунікативну поведінку старшокурників	79
Сапронова Катерина Сімейні конфлікти як складова міжособистісної взаємодії подружніх пар	82
Супрунюк Олена Розвиток емоційного інтелекту у дітей молодшого шкільного віку арт-терапевтичними технологіями	84
Хома Людмила Стан медіаосвіти українського юнацтва у період війни	87
Яницька Ольга Фактори ризику ПТСР у військовослужбовців в умовах бойових дій, шляхи їх виявлення та запобігання	89
Яскевець Тетяна Теоретико-методологічні дослідження соціального інтелекту особистості	92
Частина 2. ЛІТЕРАТУРНИЙ КРЕАТИВ: «СТУДЕНТСЬКИЙ ДАРУНОК УКРАЇНСЬКИМ ДІТЯМ» (авторські казки)	
Лазарчук Яна З Україною в серці	95
Власюк Вікторія Птах світла	96
Галюк Світлана Разом непереможні!	97
Дубич Ольга Хосмко та чарівний метелик	98
Жмура Світлана Як ведмідь допоміг зайчику який заблукав	99
Ковальчук Соломія Слідуй світлу в своєму серці	100
Левчук Андрій Лисичка та чарівна квітка	101
Максимчук Маргарита Дикий вогонь	101
Михасик Ольга Казка про білочку Марисю та її страх	102

Шелест Марія Казка про мишеня та велике бажання	103
Частина 3 МАТЕРІАЛИ КОНКУРСУ СТУДЕНТСЬКИХ РОБІТ «ПОЯСНИ ДИТИНІ ПРО ГОЛОДОМОР»	
Правник Ярослав, Мельничук Софія, Кучер Максим, Демчук Анна Вони просто чекали нашої смерті	105
Галаган Крістіна Хліб, що став пам'яттю: Історія про Голодомор для дітей	107

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СТУДЕНТСЬКИЙ ДАЙДЖЕСТ

Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 10

Упорядники:

проф. Павелків Р. В., проф. Корчакова Н. В.

Підписано до друку 05.12.2024 р.

Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Ум.
друк. арк. 13,4. Наклад 300

ТОВ «Центр учбової літератури»
вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2458 від 30.03.2006 р.